

מצודות על ירמיהו יז

יוצא מוויקיטקסט ב־6 בנובמבר 2024

פסוק א

עריכה

מצודת ציון

"בעט" - בקולמוס כמו לשקר עשה עט (לעיל ח)

"בצפורן" - זהו שעל האצבעות ממעל וכן ועשתה צפרניה (דברים כא) ולפי שדרך האדם לחרות בצפרניו קרא לעט בלשון צפורן בדרך שאלה

"שמיר" - כן נקרא ברזל החזק וכן כשמיר חזק מצור (יתחזק אל ג)

"חרושה" - חרושה בעומק כחרישה

"לוח" - נסר ודף כמו ואת לחותיה (שם כז)

"ולקרנות" - הם הבליטות שבארבע זוויות המזבח וכן ועשית קרנותיו (שמות כז) והלמ"ד הוא במקום בי"ת וכן ישבת לכסא (תהלים ט)

מצודת דוד

"ולקרנות" - גם בקרנות מזבחותיכם חקוק וחרות חטאתם כי על הקרנות ההם יתמידו לזרוק דם לעכו"ם וכאומר בין במחשבת הלב בין במעשה שמור הדבר אצלכם

"על לוח לבם" - הם דפנות הלב כי הוא עשוי כעין דפנות וחללים ואמר בדרך שאלה

"חרושה" - חרותה בעומק כמו המחרשה

"חטאת יהודה" - מוסב למעלה לומר הנה בסוף גם העכו"ם יעזבו הפסילים ויאמינו בה' והנה יהודה עדיין עתה חטאתם שמורה בלבם כאלו כתובה שמה בקולמוס מברזל ובצפורן משמיר החוקק בחזקה ובעומק רב

פסוק ב

עריכה

מצודת ציון

"ואשריהם" - הוא אילן הנעבד

"רענן" - ענין לחות ורטיבות כמו בשמן רענן (שם צב)

מצודת דוד

"כזכור" - כמו שיתמידו לזכור בניהם כן זוכרים מזבחותם ואשריהם

"על עץ רענן" - סמוך לעץ רענן ומוסב על המזבחות שהעמידום
סמוך לעץ רענן ועל הגבעות הגבוהות

פסוק ג

עריכה

מצודת ציון

"הררי" - מלשון הר

"חילך" - עושרך

"לבז" - לבזה ושלל

"במותיך" - מלשון במה

מצודת דוד

"במותיך" - ר"ל בעבור במותיך העשויות בחטאת לעכו"ם
העומדים בכל גבולך מקום אחד לא נעדר

"הררי" - ר"ל אתם יהודה העובדים לעכו"ם העומדים על ההרים
הנה חילך יוציאו השוללים ויחלקו ביניהם בשדה במקום אשר יחנו
עליך וכל האוצרות הטמונות אתן להם לבזה

פסוק ד

מצודת ציון

"ושמטתה" - מלשון השמטה ועזיבה כמו שמוט כל בעל משה ידו
([דברים טו](#))

"קדחתם תוקד" - ענין הבערה ושריפה כמו אש קדחה באפי
עליכם תוקד (לעיל טו)

מצודת דוד

"כי אש" - הבערתם חמתי ותשרוף עד עולם ר"ל אכעס עליכם
זמן מרובה

"והעבדתיך" - ר"ל אבל אתה תעבוד אדמת האויב בארץ אשר לא
ידעת מאז

"ובך" - ר"ל לא מרצונך תעזוב עבודתה אלא בכך תהיה העזיבה כי
תהיה נעזב מנחלתך וגו' ולא תהיה שמה לעבדה וזה בגמול שלא
שמטו בשביעית

"ושמטתה" - תעזוב את האדמה מלעבדה בחרישה וזריעה

פסוק ה

מצודת ציון

"ארור" - ענין קללה

"הגבר" - האיש

"בשר" - ר"ל אדם שהוא בשר

"זרועו" - חזקו

מצודת דוד

"ושם" - ומשים חזקו ובטחוננו בבשר ודם ומסיר לבו מלבטוח בה'

"אשר יבטח באדם" - ר"ל ולא ימצאו עזר ממלכי האדמה כי ארור
הגבר וגו'

פסוק ו

עריכה

מצודת ציון

"כערער" - שם עץ מדברי וכן כערער (במדבר לקמן מח)

"בערכה" - ענינו כמו במדבר

"חררים" - ענינו יובש כמו נחר מפוח (לעיל ו)

"מלחה" - מלשון מלח

מצודת דוד

"ארץ מלחה" - והיא ארץ שעפרה מלוח ואינה מיושבת והוא כפל ענין במ"ש

"ושכן חררים" - שוכן שם ביבשות מרוב החמימות שבמדבר

"ולא יראה" - אינו רואה כשבא טובה בעולם והם הגשמים ור"ל לא עליו יהיו הגשמים

"והיה" - הבוטח באדם יהיה כערער הגדל בערבה

פסוק ז

עריכה

מצודת דוד

([דמיהו ז](#)): "והיה ה' מבטחו" - רוצה לומר, כמו שיבטח בו, כן יהיה לו למבטח ולעזרה.

פסוק ח

עריכה

מצודת ציון

"שתול" - נטוע כמו שתולים בבית ה' ([תהלים צב](#))

"יובל" - פלגי מים כמו על יבלי מים (ישעיהו מד)

"ישלח" - ענין התפשטות וכן תשלח קציריה (תהלים פ)

"חום" - מלשון חמימות

"עלהו" - העלין

"רענן" - ענין לחות

"בצורת" - ענין מניעת הגשמים וכן על דברי הבצרות (לעיל יד)

"ידאג" - מלשון דאגה

"ימיש" - ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות יג)

מצודת דוד

"ולא ימיש" - לא יסור מלגדל פירות ור"ל וכן יהיה הבוטח בה'
שלא יחסר לו שום דבר ולא ידאג מהצרות המתרגשות בעולם

"ובשנת בצורת" - בשנה שיהיה מניעת גשמים לא ידאג הוא רצה
לומר לא יזיק לו

"והיה עלהו רענן" - העלים שבו יהיו רטובים

"ולא יראה" - ר"ל לא ירגיש כשיבוא חום ושרב הואיל והוא נטוע
אצל המים המלחלחים אותו

"והיה כעץ שתול" - יהיה ממולא בטוב כאילן הנטוע אצל המים
ושרשיו מתפשטים אצל פלגי מים

פסוק ט

עריכה

מצודת ציון

"עקוב" - ענין עקום ועוות וכן כל אח עקוב יעקוב (לעיל ט)

"ואנוש" - ענין מכאוב חזק כמו אנוש חצי ([איוב לד](#))

מצודת דוד

"עקוב הלב" - עם כי לב האדם הוא מעוקם ומעוות יותר מכל
איבריו ויש לו מכאוב חזק ר"ל דעה נפסדת לחשוב מי הוא היודע
תעלומות לבי אם הוא בוטח באמת או לא

פסוק י

עריכה

מצודת ציון

"חוקר" - ענין חיפוש ודרישה

"בוחן" - מלשון בחינה ונסיון

"מעלליו" - מעשיו

מצודת דוד

"אני ה'" - ר"ל אולם אני ה' חוקר לב האדם ובוחר מחשבת הכליות לדעת מה הוא למען לתת לכל איש כדרכי לבו וכפרי מעלליו הם המחשבות שהם מעשה הלב ודרכיו וכפל הדבר במ"ש

פסוק יא

עריכה

מצודת ציון

"קורא" - שם עוף וכן כאשר ירדוף הקורא בהרים (שמואל א כו)

"דגר" - ענין צפצוף העוף להמשיך האפרוחים אחריו כמו ודגרה בצלה (ישעיהו לד)

"עושה" - ענין אסיפה כמו וישראל עושה חיל (במדבר כד)

"ובאחריתו" - בסופו

"נבל" - פחות ונבזה

מצודת דוד

"קורא דגר" - כמו עוף הקורא ממשיך אחריו אפרוחים בצפצוף הקול והוא לא ילדם שהוא דבר שאין מתקיים כי כשיגדלו יבינו

שהוא לא ילדם ויעזבו אותו כן הוא המקבץ עושר ולא במשפט
ישר כ"א בערמת הלב כי העושר הזה לא יתקיים בידו ובחצי ימיו
יעזוב העושר ההוא ובסוף יגולה לאנשים ערמת לבו ויהיה מוחזק
לנבל

פסוק יב

עריכה

מצודת ציון

"כסא" - כמו ככסא ותחסר כ"ף השמוש וכן ייטיב גאה (משלי
ז) ומשפטו כגהה

"מרום" - השמים הרמים

"מראשון" - מאז מקדם

מצודת דוד

"מקום מקדשנו" - ר"ל כן הוא מקום מקדשנו כי כמו שהשכינה
היא בשמים כן היא בבה"מ

"מראשון" - ההוכן לך מקדם כמ"ש נכון כסאך מאז (תהלים צג)

"כסא כבוד" - כמו כסא הכבוד והוא שמי מרום כמ"ש השמים
כסאי (ישעיהו סו)

פסוק יג

עריכה

מצודת ציון

"מקוה" - מלשון תקוה

"וסורי" - מלשון הסרה

"מקור" - מעין

מצודת דוד

"בארץ יכתבו" - בספר יכתבו לרדת בתחתיות הארץ בעמקי
השאל על כי עזבו מקור הנובע מים חיים וחוזר ומפרש את ה'
שמשפיע הטובה בכל עת כמקור הנובע

"וסורי" - הסרים ממני והוא מאמר הנביא בדבר האל

"כל עוזבך" - כל העוזבים אותך ובוטחים באדם ראוי הוא שיבושו

"מקוה ישראל ה'" - לכן מהראוי שתקוות ישראל יהיה אל ה'
הואיל ונטעת שכינתך ביניהם

פסוק יד

עריכה

מצודת דוד

"כי תהלתי אתה" - בך אני מתהלל לומר שאתה אלהי ישעי

"רפאני" - אמר הנביא כשאתה תרפא אותי אהיה נרפא ולתוספות
ביאור אמר הושיעני מן הקמים עלי ואז אהיה נושע ר"ל אין ביד מי
להושיע לי זולתך

פסוק טו

עריכה

מצודת ציון

"נא" - עתה

מצודת דוד

"הנה המה" - הקמים עלי אומרים אלי בלעג איה דבר ה' יבוא
עתה ונראה אם האמת אתך כי יחשבו שמלבי אני בודאם לשנאתי
אותם

פסוק טז

עריכה

מצודת ציון

"אצתי" - ענין מהירות כמו ולא אץ לבא (יהושע י)

"אנוש" - ענין מכאוב רב

"התאותי" - מלשון תאווה

"נכח" - נגד

מצודת דוד

"אתה ידעת" - כי כן הוא

"מוצא שפתי" - מה שהתפללתי עליהם הלא היה מול פניך וכאומר הלא לא רציתי לנבאות להם ובבוא אלי נבואת פורעניות התפללתי עליהם והמה חושבים שמלבי אני בודאם משנאתי במ

"ויום אנוש לא התאיתי" - ואף אחר שהלכתי לנבאות שלא ברצוני לא הייתי מתאווה לנבאות עליהם שיבוא יום אנוש היא זמן הגלות

"ואני" - אבל אני לא מהרתי מהיות רועה אחריו לרעות צאן עמך ולנבאות להם וכמ"ש בתחלת נבואתו שאמר הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי (לעיל א)

פסוק יז

"למחתה" - ענין שבר וכן וצדקתי לא תחת ([ישעיהו נא](#))

מצודת דוד

"אל תהיה" - לכן שאלתי אל תהיה לי הנבואה למכשול ולמחתה
הלא מעולם אתה מחסי בעת רעה לזה הושיעני גם עתה

פסוק יח

עריכה

מצודת ציון

"ומשנה" - ענין כפל

מצודת דוד

"ומשנה שברון" - שבר כפול ר"ל שבר על שבר שברם

"יחתו" - הם ישברו ביד האויב

"יבושו רודפי" - בעת ילכו גולה

פסוק יט

עריכה

מצודת דוד

"ובכל" - וכן תלך ותעמוד בכל שערי ירושלים

"בשער בני העם" - בשער שמצויים שם בני העם והוא השער אשר מלכי יהודה באים ויוצאים בו

פסוק כא

עריכה

מצודת דוד

"השמרו בנפשותיכם" - ר"ל היו נשמרים בדבר שיש בו שמירת נפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת להביא אותה בשערי ירושלים מן החוץ

פסוק כב

עריכה

מצודת דוד

"וקדשתם" - מבלי לחללו בדבר הנאסר בשבת

"ולא תוציאו וגו'" - אל החוץ

"וכל מלאכה" - ושום מלאכה

פסוק כג

מצודת ציון

"ויקשו" - מלשון קשה

"ערפם" - הוא אחורי הפנים

מצודת דוד

"ויקשו את ערפם" - הוא ענין מליצה כאלו נתקשה ערפם עד שלא יוכלו לחזור פניהם ולשמוע

"ולבלתי קחת מוסר" - לא החזירו פניהם למען לא יקבלו מוסר ותוכחה מן הנביאים

"ולא שמעו" - אבל הם האבות לא שמעו למצותיו

פסוק כד

מצודת דוד

"אם שמוע" - אם אתם תשמעון אלי לבלי הביא וגו' ולקדש השבת לבלי עשות בו שום מלאכה

פסוק כה

מצודת דוד

"וישבה" - תהיה מיושבת באנשים

"איש יהודה" - אנשי יהודה מיתר העם

"המה" - המלכים

"ובסוסים" - המושכים המרכבה

"ברכב" - במרכבה העשוי לרכוב בה

"על כסא דוד" - ר"ל על כסא המלוכה ומוסב על מלכים

"ובאו" - אז יבואו בשערי וגו'

פסוק כו

מצודת ציון

"השפלה" - העמק

מצודת דוד

"ומן השפלה" - מן הערים היושבים בעמק

"ומן הנגב" - היושבים בפאת הדרום

"מביאים" - והמה יהיו מביאים עולה וזבח וגו' ומהם יהיו מביאי קרבן תודה אל בית ה'

"ובאו" - יבואו אנשים מערי יהודה וגו'

פסוק כז

עריכה

מצודת ציון

"והצתי" - ענין הבערה

"ואכלה" - ותשרוף וכן כמאכלת אש (שם ט)

"ארמנות" - היכלות ופלטרין

"תכבה" - מלשון כיבוי

מצודת דוד

"והצתי" - אז אבער אש בשעריה ותשרוף הארמנות ולא תכבה עד תשרוף הכל

"ואם לא תשמעו אלי" - מה שצויתי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא ולבוא עמה בשערי ירושלים

<< · יז · מצודות על ירמיהו · >>

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](https://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

-
1. [↑ https://wikisource.org](https://wikisource.org)
 2. [↑ https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)